

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESA

LĒMUMS PAR TIESVEDĪBAS IZBEIGŠANU lietā Nr. 2014-35-03

Rīgā

2015. gada 6. oktobrī

Latvijas Republikas Satversmes tiesa šādā sastāvā: tiesas sēdes priekšsēdētājs Aldis Laviņš, tiesneši Kaspars Balodis, Kristīne Krūma, Gunārs Kusiņš, Sanita Osipova un Ineta Ziemele,

pēc sabiedrības ar ierobežotu atbildību „WINDAU” konstitucionālās sūdzības,

pamatojoties uz Latvijas Republikas Satversmes 85. pantu un Satversmes tiesas likuma 16. panta 3. punktu, 17. panta pirmās daļas 11. punktu, kā arī 19.² un 28.¹ pantu,

rakstveida procesā 2015. gada 8. septembra tiesas sēdē izskatīja lietu

„Par Ministru kabineta 2009. gada 10. marta noteikumu Nr. 221 „Noteikumi par elektroenerģijas ražošanu un cenu noteikšanu, ražojot elektroenerģiju koģenerācijā” 54.¹ punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. un 105. pantam un Elektroenerģijas tirgus likuma 28. panta otrajai daļai”.

Satversmes tiesa konstatēja:

1. Saeima 2005. gada 5. maijā pieņēma Elektroenerģijas tirgus likumu, kas stājās spēkā 2005. gada 8. jūnijā.

Likums reglamentē elektroenerģijas tirdzniecību un veicināšanas pasākumus efektīvai elektroenerģijas ražošanai, arī izmantojot atjaunojamus energoresursus. Tas nosaka arī prasības, kas elektroenerģijas tirgus dalībniekiem jāievēro savā darbībā elektroenerģijas tirgū.

Viens no elektroenerģijas ražošanas veicināšanas pasākumiem ir obligātais iepirkums – publiskajam tirgotājam normatīvajos aktos noteikts pienākums iepirkt elektroenerģiju. Likumdevējs noteicis, ka ražotājs, kas elektroenerģiju ražo koģenerācijas stacijā, kuras uzstādītā elektriskā jauda nepārsniedz četrus megavatus, var iegūt tiesības pārdot saražoto elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros.

Elektroenerģijas tirgus likuma 28. panta otrā daļa nosaka:

„(2) Kritērijus, pēc kādiem koģenerācijas stacijas tiek kvalificētas šā panta pirmajā daļā noteikto tiesību iegūšanai, obligātā iepirkuma un tā uzraudzības kārtību, elektroenerģijas cenas noteikšanas kārtību atkarībā no koģenerācijas stacijas elektriskās jaudas un izmantojamā kurināmā, obligātā iepirkuma izmaksu segšanas kārtību un kārtību, kādā var atteikties no tiesībām pārdot saražoto elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros, nosaka Ministru kabinets.”

Ministru kabinets, citastarp pamatojoties arī uz citēto Elektroenerģijas tirgus likuma normu, 2006. gada 6. novembrī izdeva noteikumus Nr. 921 „Noteikumi par elektroenerģijas ražošanu koģenerācijā” (turpmāk – Noteikumi Nr. 921), savukārt 2009. gada 10. martā to vietā izdeva noteikumus Nr. 221 „Noteikumi par elektroenerģijas ražošanu un cenu noteikšanu, ražojot elektroenerģiju koģenerācijā” (turpmāk – Noteikumi Nr. 221), kas stājās spēkā 2009. gada 18. martā.

Ar Ministru kabineta 2014. gada 22. aprīļa noteikumiem Nr. 208 „Grozījums Ministru kabineta 2009. gada 10. marta noteikumos Nr. 221 „Noteikumi par elektroenerģijas ražošanu un cenu noteikšanu, ražojot elektroenerģiju koģenerācijā”” (turpmāk – Grozījums Noteikumos Nr. 221) Noteikumi Nr. 221 tika papildināti ar 54.¹ punktu šādā redakcijā: „Šo noteikumu 53.1., 53.2. un 54.2. apakšpunktā un 7. pielikuma 4. piezīmē norādītais regulatora apstiprinātais dabasgāzes tirdzniecības gala tarifs bez pievienotās vērtības

nodokļa atbilstoši dabasgāzes faktiskajai siltumspējai (EUR/tūkst. n.m³) nepārsniedz summu, kas aprēķināta, ja dabasgāzes tirdzniecības cena ir 277,46 EUR/tūkst. n.m³.” Grozījums Noteikumos Nr.221 stājās spēkā 2014. gada 1. maijā.

2. Pieteikuma iesniedzēja – sabiedrība ar ierobežotu atbildību „WINDAU” (turpmāk – Pieteikuma iesniedzēja) – lūdz Satversmes tiesu atzīt Noteikumu Nr. 221 54.¹ punktu (turpmāk – apstrīdētā norma) par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 1. un 105. pantam un Elektroenerģijas tirgus likuma 28. panta otrajai daļai.

2.1. Pieteikuma iesniedzēja savas komercdarbības ietvaros tai piederošā koģenerācijas stacijā ražojot elektroenerģiju un siltumenerģiju, izmantojot dabasgāzi. Pamatojoties uz Ekonomikas ministrijas 2007. gada 21. augusta lēmumu Nr. 8400-09-284, Pieteikuma iesniedzēja esot ieguvusi tiesības pārdot saražoto elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros. Savukārt saražoto siltumenerģiju Pieteikuma iesniedzēja pārdodot centralizētās siltumapgādes sistēmas operatoram.

Pieteikuma iesniedzējai piederošās koģenerācijas stacijas ražošanas izmaksas esot tieši proporcionālas dabasgāzes cenai. Ar apstrīdēto normu dabasgāzes cenas kā elektroenerģijas obligātā iepirkuma cenas komponentes maksimālā robežvērtība esot fiksēta 2014. gada marta dabasgāzes tirdzniecības tarifa līmenī.

Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka Ministru kabinets neesot bijis tiesīgs fiksēt dabasgāzes cenas robežvērtību, kas izmantojama elektroenerģijas cenas aprēķināšanai. Elektroenerģijas tirgus likuma 28. panta otrajā daļā ietvertais jēdziens „kārtība” norādot uz Ministru kabineta noteikumu procesuālo raksturu un nepieļaujot jaunu, pilnvarojumā neparedzētu tiesisko attiecību izveidošanu. Apstrīdētā norma esot uzskatāma par materiālo tiesību normu. Turklāt atbilstoši Elektroenerģijas tirgus likuma 28. panta otrajai daļai Ministru kabinetam esot jāizstrādā elektroenerģijas cenas noteikšanas kārtība atkarībā no koģenerācijas stacijas elektriskās jaudas un izmantojamā kurināmā. Tomēr apstrīdētajā normā

noteiktā dabasgāzes cenas robežvērtība attiecoties uz jebkuru koģenerācijas staciju neatkarīgi no izmantojamā kurināmā.

Ņemot vērā minēto, varot secināt, ka apstrīdētā norma izdota, pārkāpjot Elektroenerģijas tirgus likuma 28. pantā otrajā daļā noteikto pilnvarojumu.

2.2. Pieteikuma iesniedzēja neesot izslēgusi iespēju, ka obligātā iepirkuma tiesiskais regulējums varētu tikt mainīts, un neesot paļāvusies tikai uz valsts atbalstu. Tomēr Pieteikuma iesniedzējai esot bijušas tiesības paļauties uz to, ka normatīvais regulējums tiks grozīts, ņemot vērā koģenerācijas staciju darbības specifiku, saglabājot iepriekšējā normatīvajā regulējumā ietvertu proporcionalitātes principu un koģenerācijas stacijās visbiežāk izmantotā kurināmā – dabasgāzes – iepirkuma cenai tieši proporcionālu elektroenerģijas pārdošanas cenu. Pieteikuma iesniedzēja nebūtu izdarījusi ieguldījumus koģenerācijas stacijā, ja tai nebūtu radusies paļāvība uz to, ka valsts saglabās saprātīgus un paredzamus atbalsta mehānismus (*sk. lietas materiālu 1. sēj. 6., 16. un 17. lpp.*).

Apstrīdētās normas projekts esot Ministru kabinetā iesniegts 2014. gada 17. aprīlī un pieņemts pēc piecām dienām, turklāt jau 2014. gada 1. maijā apstrīdētā norma stājusies spēkā. Pieņemot apstrīdēto normu, neesot ievērotas saskaņošanas procedūras, jo grozījums neesot izsludināts un izskatīts valsts sekretāru sanāksmē. Grozījuma projekts neesot apspriests ar nozares pārstāvjiem, lai gan tas būtiski ietekmējot dabasgāzes koģenerācijas stacijas. Turklāt sabiedrības ar ierobežotu atbildību „Ekodoma” pētījums „Elektroenerģijas, kas ražota no atjaunojamiem energoresursiem un koģenerācijā, atbalsta izvērtējums un priekšlikumi atbalsta uzlabošanai”, uz kura pamata pieņemta apstrīdētā norma, netieši apliecinot, ka attiecībā uz dabasgāzes koģenerācijas stacijām elektroenerģijas iepirkuma cenas piesaiste dabasgāzes cenai ir pamatota.

2.3. Pieteikuma iesniedzējai, veicot komercdarbību, esot ekonomiskas intereses gūt peļņu, un tās esot atzīstamas par īpašumu Satversmes 105. panta pirmā teikuma izpratnē.

Pēdējo 10 gadu laikā dabasgāzes cena, ko maksājot Pieteikuma iesniedzēja, pieaugusi vairāk nekā trīs reizes, un neesot nekāda pamata cerēt uz

pēkšņu šīs tendences maiņu. Apstrīdētās normas dēļ Pieteikuma iesniedzēja būšot spiesta dabasgāzes izmaksu pieaugumu segt no ienākumiem par siltumenerģijas pārdošanu. Ja dabasgāzes cena paaugstināsies līdz 449,77 EUR/tūkst. n.m³, siltumenerģijas iepirkums no Pieteikuma iesniedzējas tikšot pārtraukts, jo centralizētās siltumapgādes sistēmas operatora saražotā siltumenerģija būšot lētāka.

Ar apstrīdēto normu tiekot nesamērīgi ierobežota Pieteikuma iesniedzējas komercdarbība un samazināta peļņa, ko Pieteikuma iesniedzēja gūst, pārdodot elektroenerģiju, turklāt tiekot samazināta arī peļņa, kas tiek gūta, pārdodot siltumenerģiju. Apstrīdētā norma esot uzskatāma par būtisku konkurētspējas ierobežojumu, jo liedzot Pieteikuma iesniedzējai atpelnīt koģenerācijas stacijas uzturēšanas izdevumus un gūt kaut vai minimālu peļņu. Tāpēc Pieteikuma iesniedzēja būšot spiesta izbeigt saimniecisko darbību.

2.4. Pieteikuma iesniedzējas pamattiesību ierobežojums esot noteikts ar ārējo normatīvo aktu, tomēr nevarot uzskatīt, ka tas „noteikts ar likumu” Satversmes 105. panta trešā teikuma izpratnē, jo Ministru kabinets apstrīdēto normu izdevis, pārkāpjot pilnvarojuma robežas (*sk. šā lēmuma 2.1. punktu*).

Pamattiesību ierobežojumam neesot leģitīma mērķa, kaut arī apstrīdētās normas projekta anotācijā tāds norādīts. Ministru kabinets neesot ņēmis vērā to, ka apstrīdētā norma ietekmē ne tikai koģenerācijas staciju īpašniekus un operatorus, bet arī siltumenerģijas galapatērētājus. Ņemot vērā koģenerācijas procesā saražotās siltumenerģijas īpatsvaru pašvaldību centralizētajās siltumapgādes sistēmās, esot skaidrs, ka apstrīdētā norma būtiski skars lielāko daļu Latvijas iedzīvotāju. Tādējādi apstrīdētajai normai neesot leģitīma mērķa.

Ar apstrīdēto normu zaudējumi no dabasgāzes cenas svārstībām, kas pārsniedz noteikto robežvērtību, tiekot pilnībā pārlikti uz koģenerācijas staciju īpašniekiem. Siltumenerģijas galapatērētāji esot spiesti par siltumenerģiju maksāt lielāku cenu nekā maksātu tad, ja tarifa aprēķināšanas formula nebūtu sasaistīta ar fiksētu dabasgāzes cenu. Tādējādi sabiedrības ieguvums no apstrīdētās normas neesot lielāks par Pieteikuma iesniedzējas interešu aizskārumu.

Apstrīdētās normas atzīšana par spēku zaudējušu attiecībā uz Pieteikuma iesniedzēju no tās spēkā stāšanās brīža esot vienīgā iespēja aizsargāt Pieteikuma iesniedzējas pamattiesības.

3. Institūcija, kas izdevusi apstrīdēto aktu, – Ministru kabinets – uzskata, ka apstrīdētā norma atbilst Satversmes 1. un 105. pantam un Elektroenerģijas tirgus likuma 28. panta otrajai daļai.

Noskaidrojot Elektroenerģijas tirgus likuma 28. panta otrajā daļā ietvertā pilnvarojuma saturu, neesot secināms, ka jēdziens „kārtība” norādītu tikai uz Ministru kabineta noteikumu procesuālo raksturu. Elektroenerģijas iepirkuma cenai saskaņā ar minēto pilnvarojumu nevajagot būt atkarīgai no koģenerācijas stacijā izmantotā kurināmā cenas. Pilnvarojumā ietvertais nosacījums esot attiecināms uz kurināmā veidu, nevis konkrēta kurināmā cenu.

Pēc vairākos Ministru kabinetā izskatītajos informatīvajos ziņojumos un apstrīdētās normas anotācijā ietvertās informācijas varot spriest, ka valsts konsekventi virzījusies uz mērķi novērst obligātā iepirkuma komponentes nesamērīgu pieaugumu un ietekmi uz elektroenerģijas kopējo cenu, tādējādi veicinot mājāsaimniecību maksātspēju un uzņēmumu konkurētspēju.

Ciktāl runa ir par saudzējošu pāreju uz jauno regulējumu, Ministru kabinets uzsver, ka apstrīdētās normas spēkā stāšanās laiks tika noteikts, jauno normatīvo regulējumu samērojot ar risku, ka neprognozējama dabasgāzes tirdzniecības cenas pieauguma rezultātā pieaugs elektroenerģijas kopējā cena, kas jāmaksā visiem galalietotājiem, kā arī ņemot vērā krīzi atsevišķu valstu savstarpējās attiecībās un Eiropas Savienības īstenotos pasākumus šajā sakarā.

Lai Pieteikuma iesniedzējas komercdarbība būtu rentabla, tai kā krietnam un kārtīgam komersantam būtu jāpārzina ne vien tieši piemērojamie normatīvie akti, bet arī valsts politika un finansējuma plūsma enerģētikas jomā un jāapzinās ekonomiskās attīstības cikliskums. Pašreiz komersantu rīcībā esot pietiekami finanšu resursi un, obligātā iepirkuma cenas aprēķināšanas formulās iekļautās komponentes (dabasgāzes cenas maksimālo robežvērtību) fiksējot 2014. gada marta tirdzniecības cenas līmenī, netiekot apdraudēta komersantu maksātspēja.

Ar apstrīdēto normu esot mazināta ekonomikas ciklisko svārstību amplitūdas negatīvā ietekme uz tautsaimniecības attīstību un elektroenerģijas galalietotājiem, kāda noteikti rastos līdz ar obligātā iepirkuma komponentes pieaugumu.

Pēc Ministru kabineta ieskata, Pieteikuma iesniedzēja nevarēja paļauties uz to, ka cenu aprēķināšanas formulas nekad netiks pārskatītas. Jau 2012. gada 28. augustā Noteikumi Nr. 221 esot papildināti ar 77. punktu, kas Ekonomikas ministrijai devis tiesības ierosināt pārskatīt šajos noteikumos iekļauto formulu pamatotību un atbilstību elektroenerģijas tirgus situācijai.

Ņemot vērā dabasgāzes tirdzniecības cenas sasaisti ar naftas produktu cenu, arī nākotnē Latvijā esot gaidāms dabasgāzes tirdzniecības cenas samazinājums, ja vien neradīsies neparedzēti apstākļi. Līdz ar to neesot pamatota Pieteikuma iesniedzējas norāde uz tai radušos pārliecību par nākotnē paredzamo dabasgāzes tirdzniecības cenas pieaugumu un riskiem, kas saistīti ar tās paaugstināšanos līdz konstitucionālajā sūdzībā minētajam līmenim.

Apstrīdētā norma esot pieņemta leģitīma mērķa – citu cilvēku tiesību un sabiedrības labklājības aizsardzības – labad, proti, lai novērstu obligātā iepirkuma komponentes nesamērīgu ietekmi uz elektroenerģijas kopējo cenu un tātad arī uz mājsaimniecību maksātspēju un uzņēmumu konkurētspēju.

Valstij, rūpējoties par sociālo taisnīgumu un ekonomisko labklājību, esot plaša rīcības brīvība ierobežot tiesības uz īpašumu. Šī rīcības brīvība „sevišķi paplašinoties” tad, kad tiek risināts jautājums nevis par personas tiesībām uz tai jau piederošu īpašumu, bet gan par gaidāmu personu, šajā gadījumā Pieteikuma iesniedzējas, īpašuma pieaugumu.

4. Pieaicinātā persona – Latvijas Republikas tiesībsargs (turpmāk – Tiesībsargs) – uzskata, ka apstrīdētā norma atbilstu Satversmei, ja tā tiktu atzīta par saudzējošāko līdzekli un tās pieņemšanas steidzamība būtu pamatota.

Apstrīdētās normas atbilstība Satversmes 1. pantā ietvertajam tiesiskās paļāvības principam esot vērtējama kopsakarā ar Satversmes 105. pantu. Pieteikuma iesniedzējai, prognozējot savus ienākumus un peļņu, varējusi rasties

tiesiskā palāvība. Ja dabasgāzes cena pieaugs un apstrīdētās normas darbības rezultātā Pieteikuma iesniedzēja vairs nevarēs saražoto siltumenerģiju pārdot centralizētās siltumapgādes sistēmas operatoram, bet būs spiesta izbeigt savas koģenerācijas stacijas darbību, tad varēsot secināt, ka tās īpašuma tiesības ir ierobežotas. Taču akciju sabiedrības „Latvijas Gāze” izteiktā dabasgāzes tirdzniecības cenas prognoze esot daudz zemāka par Pieteikuma iesniedzējas norādīto. Tādējādi apstrīdētā norma neesot liegusi Pieteikuma iesniedzējai gūt peļņu no koģenerācijas stacijas darbības. Tomēr nevarot noliegt to, ka īpašuma tiesības ietver sevī tiesības gūt no lietas pilnīgi visus iespējamus labumus.

Tiesībsargs uzskata, ka Ministru kabinets, izdodot apstrīdēto normu, nav pārkāpis Elektroenerģijas tirgus likumā noteikto pilnvarojumu. Apstrīdētās normas projekts steidzamības kārtībā izskatīts atbilstoši Ministru kabineta iekārtas likuma un Ministru kabineta kārtības ruļļa prasībām. Līdz ar to Pieteikuma iesniedzējas pamattiesību ierobežojums esot noteikts ar likumu.

Apstrīdētajā normā paredzētā pamattiesību ierobežojuma leģitīmais mērķis esot sabiedrības labklājība un citu personu tiesību aizsardzība, kas izpaužoties kā elektroenerģijas kopējās cenas pieauguma ierobežošana, tautsaimniecības konkurētspējas sekmēšana un efektīva atjaunojamo energoresursu apgūšana.

Tā kā ar apstrīdēto normu tiekot ierobežots neprognozējams obligātā iepirkuma komponentes pieaugums, apstrīdētā norma esot piemērota leģitīmā mērķa sasniegšanai. Savas kompetences ietvaros Tiesībsargs nevarot izvērtēt, vai apstrīdētā norma uzskatāma par saudzējošāko līdzekli.

Apstrīdētā norma neliedzot Pieteikuma iesniedzējai baudīt tiesības uz īpašumu, bet līdzsvarojot šīs tiesības ar sabiedrības interesēm. Atbalsta apturēšana ilgākā laika posmā nāksot par labu elektroenerģijas lietotājiem, jo līdz ar to tikšot apturēts arī straujš un neprognozējams elektroenerģijas gala tarifa kāpums. Tātad sabiedrības gūtais labums esot lielāks nekā varbūtējais Pieteikuma iesniedzējas tiesību ierobežojums. Turklāt ar Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas (turpmāk arī – Regulators) padomes 2010. gada 11. jūnija lēmumu Nr. 1/10 „Koģenerācijas tarifu aprēķināšanas metodika” Pieteikuma iesniedzējai esot paredzēts kompensācijas mehānisms.

Izskatāmajā lietā esot jāvērtē arī tas, vai Satversmei atbilst pārejas perioda nenoteikšana un apstrīdētās normas pieņemšana steidzamības kārtā. Esot būtiski saprast, cik pamatota ir strauja dabasgāzes tirdzniecības cenas pieauguma varbūtība. Dabasgāzes piegādes līgumi neesot publiski pieejami, tāpēc Tiesībsargs neesot informēts par to noteikumiem. Ja dabasgāzes tirdzniecības cena noteiktā laika posmā nevar pārsniegt konkrētu līmeni, tad steidzamība neesot attaisnojama, bet pārejas perioda neesamība vērtējama kā antikonstitucionāla.

5. Pieaicinātā persona – Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija – norāda, ka Pieteikuma iesniedzēja savu darbību uzsākusi pirms Elektroenerģijas tirgus likuma spēkā stāšanās. Līdz 2007. gada 16. septembrim tā saražoto elektroenerģiju esot pārdevusi obligātā iepirkuma ietvaros par divkāršu elektroenerģijas realizācijas vidējo tarifu. Šā tarifa aprēķins vēsturiski esot balstīts uz datiem par vienīgā elektroenerģijas tirgotāja – akciju sabiedrības „Latvenergo” – tarifiem, kas attiecas uz visiem lietotājiem, un tajā neesot bijusi ietverta atsauce uz dabasgāzes tirdzniecības cenu. Proti, Pieteikuma iesniedzēja esot ieguvusi tiesības pārdot elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros atbilstoši tai kārtībai un cenas aprēķināšanas formulai, kāda bija noteikta tobrīd spēkā bijušajos Noteikumos Nr. 921, ar kuriem ieviesta obligātā iepirkuma elektroenerģijas cenas piesaiste Regulatora apstiprinātajam dabasgāzes tirdzniecības gala tarifam. Līdz ar to esot kritiski vērtējams Pieteikuma iesniedzējas apgalvojums, ka tā paļāvusies uz spēkā esošajiem tiesību aktiem, kas tai devuši tiesības pārdot saražoto elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros par dabasgāzes cenai tieši proporcionālu cenu.

Ņemot vērā arī tiesisko regulējumu, atbilstoši kuram Pieteikuma iesniedzēja izdarījusi sākotnējās investīcijas koģenerācijas stacijā, varot secināt, ka apstrīdētā norma nav tāds šķērslis, kas liegtu Pieteikuma iesniedzējai pārdot visu saražoto siltumenerģiju un konkurēt ar citiem enerģijas piegādātājiem.

Laikā, kad ieviesta obligātā iepirkuma ietvaros iepirktās elektroenerģijas cenas noteikšana atkarībā no dabasgāzes cenas, dabasgāzes tirdzniecības cenu

līmenis esot bijis zemāks. Dabasgāzes cenai pieaugot, atbilstoši formulai noteiktais iepirktās elektroenerģijas cenas pieaugums esot elektroenerģijas ražotājiem kompensējis ne tikai kurināmā izmaksu pieaugumu, bet arī – par dabasgāzes tirdzniecības cenas izmaiņu daļu – no kurināmā izmaksām neatkarīgās pastāvīgās izmaksas un tādējādi atbalsts kļuvis pārmērīgs. Tāpēc elektroenerģijas cenas piesaiste konkrētai dabasgāzes tirdzniecības cenai neesot pamatota un Regulators sniedzis Ekonomikas ministrijai priekšlikumu cenu aprēķināšanas formulas veidot no diviem saskaitāmajiem – cenas mainīgās daļas (kas atkarīga no mainīgajām izmaksām) un cenas pastāvīgās daļas (kas atkarīga galvenokārt no elektrostacijas veida un jaudas).

6. Pieaicinātā persona – biedrība „Latvijas siltumuzņēmumu asociācija” – norāda uz diviem atšķirīgiem tās padomes sēdē paustajiem viedokļiem.

Daļa asociācijas biedru uzskata, ka apstrīdētā norma atbilst Satversmes 1. un 105. pantam, kā arī Elektroenerģijas tirgus likuma 28. panta otrajai daļai un ka koģenerācijas nozares regulējums ļauj siltumuzņēmumiem strādāt rentabli.

Likumdevējs esot piešķīris Ministru kabinetam pietiekami plašas pilnvaras izvēlēties cenas noteikšanas kārtību (mainīgu vai fiksētu), tā izveles brīvību ierobežojot vienīgi ar tādu nosacījumu, ka cenas diferencējamās atkarībā no uzstādītās jaudas un kurināmā veida.

Pieteikuma iesniedzējas norādītais varbūtējais dabasgāzes cenas palielinājums, kuram rodoties tās koģenerācijas stacijas darbība vairs nebūšot rentabla, Latvijā līdz šim vēl neesot pieredzēts, kaut arī zināmā laika posmā naftas produktu cenu kāpums bijis augstāks nekā jebkad agrāk. Tādēļ tuvākajā laikā šāda dabasgāzes cenas sadārdzinājuma varbūtība esot visai neliela. Turklāt vajagot ņemt vērā, ka dabasgāzes cenas izmaiņas skar ne tikai koģenerācijas stacijas. Normatīvie akti neliedzot Pieteikuma iesniedzējai apturēt koģenerācijas stacijas darbību, ja tā nav konkurētspējīga vai rada zaudējumus.

Pieteikuma iesniedzējas lūgums atzīt apstrīdēto normu par spēkā neesošu no spēkā stāšanās brīža neesot pamatots, jo patlaban dabasgāzes cena esot

zemāka par apstrīdētajā normā norādīto līmeni un neradot Pieteikuma iesniedzējai zaudējumus. Turklāt komersantiem esot bijušas tiesības vērsties pie Regulatora ar lūgumu noteikt tādus siltumenerģijas ražošanas tarifus, kas segtu visas koģenerācijas stacijas izmaksas. Pieteikuma iesniedzēja šīs tiesības esot izmantojusi.

Tomēr asociācijā pastāvot arī tāds viedoklis, ka apstrīdētā norma padara koģenerācijas stacijās saražotās elektroenerģijas iepirkuma cenu neatkarīgu no objektīviem mainīgiem parametriem, piemēram, ražošanas izmaksām vai ienākumiem. Tādēļ dabasgāzes cenas pieauguma gadījumā strauji un būtiski pieaugtu siltumenerģijas cena pašvaldībās, kurās darbojas koģenerācijas stacijas.

Apstrīdētā norma neesot publiski apspriesta ar nozares pārstāvjiem. Tajā noteiktā formula esot sadalāma fiksētajā daļā, kas sedz investīcijas un fiksētos izdevumus, un mainīgajā daļā, kas piesaistīta kurināmā izmaksām. Šāds risinājums palīdzētu apturēt strauju elektroenerģijas obligātā iepirkuma izmaksu pieaugumu un segt kurināmā izmaksas, kā arī neļautu nesamērīgi pieaugt siltumenerģijas tarifiem.

7. Pieaicinātā persona – biedrība „Latvijas Atjaunojamās enerģijas federācija” – norāda, ka apstrīdētā norma pieņemta nesamērīgi īsā laikā un nepienācīgā kārtībā, neiesaistot tās apspriešanā sabiedrību, ražotājus un nozares organizācijas. Izskatāmajā lietā neesot iespējams konstatēt, ka būtu paredzēts pienācīgs periods pārejai uz jauno regulējumu.

Apstrīdētā norma esot jāskata kopsakarā ar citiem ierobežojumiem, kas noteikti elektroenerģijas ražotājiem. Papildus subsidētās elektroenerģijas nodokļa iekasēšanai apstrīdētā norma vēl vairāk ierobežojot komersantu tiesības un tāpēc vēl jo vairāk nevarot tikt atzīta par attaisnojamu.

Ministru kabineta minētais piemērs par dabasgāzes cenas paaugstināšanu citai valstij nevarot tikt attiecināts uz Latviju, kas atrodoties citādos politiskajos un ekonomiskajos apstākļos. Kritiski esot vērtējama arī Ministru kabineta atsauce uz dabasgāzes tarifiem laika posmā no 2009. gada oktobra līdz 2010. gada aprīlim, kurus ietekmējušas finansiālās krīzes sekas. Nākamajos mēnešos šī cena

esot būtiski pieaugusi, turklāt lielākā daļa atjaunojamās enerģijas koģenerācijas staciju esot uzbūvētas pēc 2011. gada, kad dabasgāzes cenas būtiski pieaugušas.

Ministru kabinets neesot pienācīgi izvērtējis alternatīvus līdzekļus, ar kuriem varētu sasniegt leģitīmo mērķi, piemēram, dabasgāzes cenas minimālās robežvērtības ieviešanu vai vienas nemainīgas cenas vērtības noteikšanu, kas dotu ražotājiem iespēju gūt pietiekamus ienākumus, bet elektroenerģijas un siltumenerģijas galalietotājiem – garantijas un tādējādi līdzsvarotu abu pušu intereses.

8. Pieaicinātā persona – Rīgas Tehniskā universitāte – norāda, ka apstrīdētās normas pieņemšana bijusi nepieciešama objektīvu iemeslu dēļ.

Apstrīdētā norma mazinot elektroenerģijas tarifa pieauguma tendenci attiecībā uz elektroenerģijas galalietotājiem un netieši motivēšot mazas jaudas koģenerācijas staciju īpašniekus aktīvāk īstenot energoefektivitātes paaugstināšanas pasākumus. Ministru kabinets atbildes rakstā esot izsmeļoši pamatojis apstrīdētās normas nepieciešamību un likumību.

9. Pieaicinātā persona – biedrības „Sabiedriskās politikas centrs PROVIDUS” vadošais politikas pētnieks E.MA Reinis Āboltiņš – norāda, ka Ministru kabineta atbildes rakstā norādītais esot vērtējams kritiski, jo to varot attiecināt arī uz citām uzņēmējdarbības nozarēm.

Valstij esot tiesības mainīt uzņēmējdarbības vides regulējumu, taču izskatāmajā lietā būtisks esot jautājums par valsts spēju uzņemties atbildību par saviem lēmumiem, nevis uzlikt neproporcionālu atbildību komersantiem.

Elektroenerģijas ražošanas nozares tiesiskais regulējums esot bijis izteikti mainīgs, un to varot izskaidrot gan ar sekmīgu nozares lobiju darbību, gan arī likumdevēja nekonsekvenci stabilas un prognozējamās uzņēmējdarbības vides veidošanā. Kopš valsts atbalsta ieviešanas kādai no elektroenerģijas ražošanas tehnoloģijām, respektīvi, no 1994. gada līdz 2013. gada beigām kopumā 52 reizes esot pieņemti jauni vai grozīti spēkā esošie normatīvie akti, bieži vien tikai tādēļ, lai reaģētu uz iepriekšējā regulējuma izraisītajām sekām.

Tiesību aktu izdevējam jaunu regulējumu vajagot attiecināt tikai uz turpmākajiem projektiem vai arī paredzēt saprātīgu pārejas periodu, par kādu esot uzskatāms vismaz tik ilgs laika posms, lai komercdarbības veicējs spētu iepriekš plānotajā veidā atgūt komercdarbībā ieguldītos līdzekļus. Tad uzņēmējiem, kuri veic vai plāno veikt komercdarbību koģenerācijas nozarē un uzskatāmi par labticīgiem ieguvējiem, būtu skaidri zināms, kāds tiesiskais regulējums būs spēkā noteiktā laika posmā.

Pieteikuma iesniedzēja pamatoti un precīzi raksturojot apstākļus, kas tai ļāvuši pieņemt lēmumu par komercdarbības uzsākšanu konkrētā ģeogrāfiskā vietā, izmantojot noteiktus tehnoloģiskos risinājumus un rēķinoties ar konkrētām darbības uzsākšanas un nodrošināšanas izmaksām, kā arī apstākļus, pēc kuru iestāšanās attiecīgā komercdarbība kļūs nerentabla.

Energoresursu cenas mainīgums esot viens no brīva tirgus pamatprincipiem, un konkurējošā vidē cenu svārstības ne vienmēr nākot par labu patērētājam. Tieši likumdevēja un Ministru kabineta rīcība esot kavējusi brīva dabasgāzes tirgus izveidošanos un negatīvi ietekmējusi patērētāju iespēju izvēlēties energoresursus par pieņemamu cenu. Tāda pieeja, ka šā tirgus darbība ir pamatota tikai tad, ja cenas samazinās, esot nekonekventa. Valstij arī brīva enerģijas tirgus apstākļos esot pienākums rūpēties par mazāk aizsargātajām patērētāju grupām, bet ne par pilnīgi visiem patērētājiem.

Satversmes tiesa secināja:

10. Apstrīdētā norma noteic, ka Noteikumu Nr. 221 53.1., 53.2. un 54.2. apakšpunktā un 7. pielikuma 4. piezīmē norādītais Regulatora apstiprinātais dabasgāzes tirdzniecības gala tarifs bez pievienotās vērtības nodokļa atbilstoši dabasgāzes faktiskajai siltumspējai (EUR/tūkst. n.m³) nepārsniedz summu, kas aprēķināta, ja dabasgāzes tirdzniecības cena ir 277,46 EUR/tūkst. n.m³.

Regulatora apstiprinātā dabasgāzes tirdzniecības gala tarifa komponente tiek izmantota aprēķina formulā, atbilstoši kurai nosaka koģenerācijas stacijām maksājamo cenu par saražoto un obligātā iepirkuma ietvaros pārdoto

elektroenerģiju. Šīs cenas piesaiste dabasgāzes tirdzniecības gala tarifam tika ieviesta ar Noteikumiem Nr. 921, kas stājās spēkā 2006. gada 11. novembrī. Savukārt apstrīdētā norma nosaka fiksētu robežvērtību minētajai Regulatora apstiprinātajai dabasgāzes tarifa komponentei.

Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka apstrīdētā norma neatbilst nedz Satversmes 105. pantā noteiktajām tiesībām uz īpašumu, nedz arī no Satversmes 1. panta izrietošajam tiesiskās paļāvības principam. Turklāt apstrīdētā norma neesot pieņemta atbilstoši Saeimas pilnvarojumam.

Līdz ar to Satversmes tiesa izskatāmajā lietā visupirms noskaidros Satversmes 105. un 1. panta saturu.

11. Satversmes 105. pants nosaka: „Ikvienam ir tiesības uz īpašumu. Īpašumu nedrīkst izmantot pretēji sabiedrības interesēm. Īpašuma tiesības var ierobežot vienīgi saskaņā ar likumu. Īpašuma piespiedu atsavināšana sabiedrības vajadzībām pieļaujama tikai izņēmuma gadījumos uz atsevišķa likuma pamata pret taisnīgu atlīdzību.”

Izskatāmajā lietā nav strīda par to, ka Pieteikuma iesniedzējas īpašums netiek izmantots pretēji sabiedrības vajadzībām un ka apstrīdētā norma neparedz īpašuma piespiedu atsavināšanu sabiedrības vajadzībām Satversmes 105. panta ceturtnā teikuma izpratnē. Tādēļ lietas ietvaros apstrīdētā norma ir skatāma Satversmes 105. panta pirmā un trešā teikuma kontekstā.

11.1. Satversmes tiesa ir secinājusi, ka Satversmes 105. pants paredz gan īpašuma tiesību netraucētu īstenošanu, gan arī valsts tiesības sabiedrības interesēs ierobežot īpašuma izmantošanu (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2002. gada 20. maija sprieduma lietā Nr. 2002-01-03 secinājumu daļu*).

Satversmes 105. pants paredz visaptverošu mantiska rakstura tiesību garantiju. Ar „tiesībām uz īpašumu” saprotamas visas mantiska rakstura tiesības, kuras tiesīgā persona var izlietot par labu sev un ar kurām tā var rīkoties pēc savas gribas (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2010. gada 27. oktobra sprieduma lietā Nr. 2010-12-03 7. punktu un 2011. gada 3. novembra sprieduma lietā Nr. 2011-05-01 15.2. punktu*).

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka arī personas ekonomiskās intereses, kas saistītas ar komercdarbības veikšanu, var ietilpt Satversmes 105. panta pirmā teikuma tvērumā (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2014. gada 12. decembra sprieduma lietā Nr. 2013-21-03 10.1. punktu*). Lai kādas ekonomiskās intereses tiktu atzītas par īpašuma tiesību objektu Satversmes 105. panta izpratnē, tām jāatbilst tiesību sistēmā noteiktajiem kritērijiem.

Par īpašumu var tikt uzskatīti tādi prasījumi, kuru izpildi varētu pieprasīt, ja pastāvētu skaidrs tiesisks pamats. Arī nākotnes ienākumi uzskatāmi par īpašumu tad, ja tie jau ir nopelnīti vai pastāv prasība, kuru var apmierināt (*sk. Satversmes tiesas 2010. gada 27. oktobra sprieduma lietā Nr. 2010-12-03 7. punktu un 2011. gada 3. novembra sprieduma lietā Nr. 2011-05-01 15.2. punktu*). Tomēr ir jābūt vismaz kaut kam tādām, ko var uzskatīt par tiesisku prasījumu (*sk. Satversmes tiesas 2010. gada 20. aprīļa lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2009-100-03 8.2. punktu*).

11.2. Satversmes 1. pants noteic, ka Latvija ir neatkarīga demokrātiska republika. Satversmes tiesas praksē ir nostiprināta atziņa, ka no šajā pantā ietvertā demokrātiskās republikas jēdziena izriet valsts pienākums savā darbībā ievērot tiesiskas valsts pamatprincipus, tostarp tiesiskās paļāvības principu (*sk. Satversmes tiesas 2010. gada 19. jūnija sprieduma lietā Nr. 2010-02-01 4. punktu*). Atbilstoši tiesiskās paļāvības principam valsts iestāžu rīcībai jābūt konsekventai attiecībā uz to izdotajiem normatīvajiem aktiem un tām savā darbībā jāievēro tiesiskā paļāvība, kas personām varētu rasties saskaņā ar konkrētu tiesību normu. Savukārt persona var paļauties uz likumīgi izdotas tiesību normas pastāvību un nemainīgumu un droši plānot savu nākotni saistībā ar tiesībām, ko šī norma piešķirusi (*sk. Satversmes tiesas 2002. gada 19. marta sprieduma lietā Nr. 2001-12-01 secinājumu daļas 3.2. punktu un 2009. gada 26. novembra sprieduma lietā Nr. 2009-08-01 23. punktu*).

Tiesiskās paļāvības princips valstij neliedz grozīt pastāvošo tiesisko regulējumu. Tomēr, grozot tiesisko regulējumu, valstij jāņem vērā tās tiesības, uz kuru saglabāšanu vai īstenošanu personai var būt radusies paļāvība. Tiesiskās paļāvības princips prasa, lai valsts, mainot normatīvo regulējumu, ievērotu

saprātīgu līdzsvaru starp personas paļāvību un tām interesēm, kuru nodrošināšanas labad regulējums tiek mainīts (*sk. Satversmes tiesas 2010. gada 6. decembra sprieduma lietā Nr. 2010-25-01 4. punktu*).

11.3. Pieteikuma iesniedzēja norāda, ka ir paļāvusies gan uz tiesību normas un tajā ietvertās aprēķina formulas nemainīgumu, gan arī uz konkrētu Satversmē noteiktu tiesību saglabāšanu vai īstenošanu komercdarbības atbalsta jomā. Pieteikuma iesniedzēja no Satversmes 1. panta izrietošo tiesiskās paļāvības principu saista ar Satversmes 105. panta aizsargātajām tiesībām.

Satversmes tiesa norāda, ka tiesiskās paļāvības principa izpausme dažādās tiesību jomās var atšķirties (*sk. Satversmes tiesas 2015. gada 3. jūlija sprieduma lietā Nr. 2014-12-01 14.2. punktu*). Lai konstatētu, ka personai radusies tiesiskā paļāvība uz konkrētu tiesību saglabāšanu vai īstenošanu, jāņem vērā, ka šis princips aizsargā tikai tādas tiesības, kas personai jau reiz bijušas noteiktas (*sk. Satversmes tiesas 2004. gada 25. oktobra sprieduma lietā Nr. 2004-03-01 8. punktu*). Tiesiskās paļāvības principam ir jāaizsargā personas tiesības gadījumos, kad normatīvā regulējuma grozījumu rezultātā notiek vai ir iespējama privātpersonu tiesiskā stāvokļa pasliktināšanās (*sk. Satversmes tiesas 2006. gada 8. novembra sprieduma lietā Nr. 2006-04-01 21. punktu un 2013. gada 12. jūnija sprieduma lietā Nr. 2012-21-01 10.2. punktu*).

Ņemot vērā minēto, Satversmes tiesai tiesiskās paļāvības principa kontekstā jāizvērtē, vai Pieteikuma iesniedzējai ar apstrīdēto normu ir liegtas kādas tiesības, kas tai jau reiz bijušas noteiktas, un vai ir samazinājies ar Satversmes normām aizsargāto Pieteikuma iesniedzējas tiesību apjoms. Tādējādi Satversmes tiesa noskaidros, vai Pieteikuma iesniedzējai varētu būt radusies tiesiskā paļāvība uz normatīvajos aktos un valsts iestāžu administratīvajos aktos noteiktām tiesībām ar ekonomisku vērtību, kuru izpildi var pieprasīt, ja pastāv skaidrs tiesisks pamats (*sal. ar Satversmes tiesas 2015. gada 3. jūlija sprieduma lietā Nr. 2014-12-01 14.2. punktu*).

Līdz ar to apstrīdētās normas atbilstība tiesiskās paļāvības principam apskatāma kopsakarā ar Satversmes 105. pantu, noskaidrojot, vai

Pieteikuma iesniedzējas norādītās intereses ietilpst tiesību uz īpašumu tvērumā.

12. Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka ar apstrīdēto normu ir pārkāptas tās īpašuma tiesības, nesamērīgi ierobežojot Pieteikuma iesniedzējas komercdarbību un samazinot tās peļņu, kas citastarp esot atkarīga no Pieteikuma iesniedzējas pamatotas paļaušanās uz obligātā iepirkuma ietvaros pārdodamās elektroenerģijas cenas proporcionālu piesaisti dabasgāzes cenai.

12.1. Pieteikuma iesniedzēja ir komersants, kas nodarbojas ar elektroenerģijas un siltumenerģijas ražošanu koģenerācijas stacijā. Atbilstoši normatīvo aktu prasībām Ekonomikas ministrija ar administratīvo aktu ir Pieteikuma iesniedzējai piešķīrusi tiesības pārdot saražoto elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros.

Pieteikuma iesniedzēja minētās tiesības un ar tām saistīto iepērkamās elektroenerģijas cenas aprēķināšanas kārtību saista ar tai Satversmes 105. pantā garantētajām tiesībām veikt komercdarbību – atklātu saimniecisko darbību nolūkā gūt peļņu. Savukārt apstrīdētā norma šīs tiesības ierobežojot (*sk. lietas materiālu 1. sēj. 21.–23. un 28. lpp.*).

Noskaidrojot, vai apstrīdētā norma ierobežo Pieteikuma iesniedzējai Satversmes 105. pantā noteiktās tiesības, Satversmes tiesa ņem vērā, ka ar administratīvo aktu piešķirtām tiesībām pārdot saražoto elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros par paaugstinātu cenu pašām par sevi piemīt ekonomiska vērtība un personai (komersantam) ir prasījuma tiesības uz to realizāciju (*sk. Satversmes tiesas 2015. gada 3. jūlija sprieduma lietā Nr. 2014-12-01 14.1. punktu*). Tādējādi Satversmes tiesa ir atzinusi komersantam piešķirtās tiesības pārdot saražoto elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros par ietilpstošām Satversmes 105. panta tvērumā, proti, par īpašuma tiesību objektu.

Apstrīdētā norma pēc būtības nosaka obligātā iepirkuma ietvaros pārdodamās elektroenerģijas cenas maksimālo līmeni, ja dabasgāzes cena pārsniedz apstrīdētajā normā noteikto robežvērtību. Tomēr Pieteikuma iesniedzējai ar apstrīdētajā normā noteikto aprēķina formulas grozīšanu netiek

atņemtas tai piešķirtās tiesības pārdot saražoto elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros. Pieteikuma iesniedzējai netiek liegts arī turpināt saimniecisko darbību.

Līdz ar to apstrīdētā norma neierobežo Satversmes 105. panta pirmā teikuma tvērumā ietilpstošās tiesības pārdot saražoto elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros.

12.2. Pieteikuma iesniedzēja norāda, ka, dabasgāzes cenai pārsniedzot apstrīdētajā normā noteikto robežvērtību, obligātā iepirkuma ietvaros pārdodamās elektroenerģijas cena vairs nemainīšoties tieši proporcionāli dabasgāzes cenai. Apstrīdētā norma nedodot Pieteikuma iesniedzējai iespēju savas komercdarbības ietvaros dabasgāzes cenas pieaugumu kompensēt ar proporcionāli palielinātiem ienākumiem no elektroenerģijas pārdošanas un tādējādi samazinot Pieteikuma iesniedzējas iespēju gūt iecerētā apmēra peļņu un paredzētajā laikā atpelnīt koģenerācijas stacijas būvniecībā un darbības nodrošināšanā ieguldītās investīcijas (*sk. lietas materiālu 1. sēj. 21.–23. lpp. un 2. sēj. 99., 100. un 103. lpp.*).

Satversmes tiesa ir secinājusi, ka Satversmes 105. panta tvērumā ietilpst tiesības uz normatīvajā aktā noteiktu valsts tiešo atbalstu konkrētas naudas summas veidā, ja ir izpildītas noteiktas normatīvo aktu prasības (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2010. gada 27. oktobra sprieduma lietā Nr. 2010-12-03 8.–10. punktu*). Tāpat Satversmes tiesa savā praksē ir vērtējusi arī konkrēta apmēra nodokli, kas ieturēts no jau gūtiem ienākumiem par obligātā iepirkuma ietvaros pārdoto elektroenerģiju (*sk. Satversmes tiesas 2015. gada 3. jūlija sprieduma lietā Nr. 2014-12-01 14. punktu*). Līdz ar to Satversmes tiesa ir gan atzinusi par īpašuma tiesību objektu Satversmes 105. panta izpratnē tiesības saņemt no valsts konkrētas normatīvajos aktos paredzētas naudas summas, gan arī konstatējusi īpašuma tiesību ierobežojumu gadījumā, kad no valsts atbalsta ietvaros saņemtajiem ienākumiem tiek ieturēts noteikta apmēra nodoklis.

Izskatāmās lietas faktiskie apstākļi atšķiras no minētajos Satversmes tiesas spriedumos vērtētajiem apstākļiem, jo pirms apstrīdētās normas spēkā stāšanās samaksa par obligātā iepirkuma ietvaros pārdoto elektroenerģiju bija atkarīga no mainīgās dabasgāzes cenas, proti, no situācijas dabasgāzes tirgū. Šī lieta no

minētajām Satversmes tiesā iepriekš izskatītajām lietām atšķiras tādā ziņā, ka ar apstrīdēto normu paredzētā fiksētā dabasgāzes tirdzniecības gala tarifa robežvērtība ir noteikta tādai aprēķina formulas komponentei, kas pati par sevi nebija pastāvīga. Tātad pirms apstrīdētās normas spēkā stāšanās Pieteikuma iesniedzējai piešķirtā valsts atbalsta apmērs nebija konstants un iepriekš konkrēti nosakāms.

Komerclikuma 1. pants noteic, ka komercdarbība ir atklāta saimnieciskā darbība, kuru savā vārdā peļņas gūšanas nolūkā veic komersants. Savukārt peļņa ir atlīdzība uzņēmējam par iniciatīvu, darbojoties pastāvīga riska un ekonomiskās nenoteiktības apstākļos (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2010. gada 27. oktobra sprieduma lietā Nr. 2010-12-03 18.3. punktu*). Peļņa ir atkarīga ne tikai no konkrēta tiesiskā regulējuma, bet arī no komersanta saimnieciskās darbības kopumā.

Satversmes tiesa jau iepriekš norādījusi, ka personas interese gūt peļņu neietilpst Satversmes 105. panta tvērumā, jo šāda abstrakta iespējamība nav uzskatāma par īpašuma tiesību objektu (*sk. Satversmes tiesas 2011. gada 3. novembra sprieduma lietā Nr. 2011-05-01 15.2. punktu un 2015. gada 3. jūlija sprieduma lietā Nr. 2014-12-01 21.3. punktu*).

Pieteikuma iesniedzējai ir prasījuma tiesības attiecībā uz saražotās elektroenerģijas pārdošanu obligātā iepirkuma ietvaros, kas tai ir piešķirtas ar administratīvo aktu (*sk. šā lēmuma 12.1. punktu*). Tomēr no šīm tiesībām ir nošķirama Pieteikuma iesniedzējas interese gūt iecerētā apmēra peļņu. Plānotā peļņa nav uzskatāma par īpašumu, jo vēl nav nopelnīta, un līdz ar to nepastāv prasība, kuru varētu apmierināt.

Pieteikuma iesniedzējai ar apstrīdēto normu nav liegtas tādas tiesības, kas tai jau reiz bijušas noteiktas, un Pieteikuma iesniedzējai nav aizsargājamu tiesību uz nākotnē iespējamu peļņas gūšanu savas komercdarbības ietvaros (*sal. ar Satversmes tiesas 2010. gada 20. aprīļa lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2009-100-03 9.2. punktu*).

Pieteikuma iesniedzējas interese gūt tai vēlama apmēra peļņu neietilpst Satversmes 105. panta pirmā teikuma tvērumā, tādēļ apstrīdētā norma nerada Pieteikuma iesniedzējas pamattiesību aizskārumu.

12.3. Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka apstrīdētā norma pārkāpj tās īpašuma tiesības un ir pretrunā ar tiesiskās paļāvības principu, jo mainot iepriekš spēkā bijušajā normatīvajā regulējumā kopš 2006. gada ietvertu elektroenerģijas obligātā iepirkuma cenas proporcionalitāti ar dabasgāzes cenu (*sk. lietas materiālu 1. sēj. 6., 8., 16. un 18. lpp.*). Pieteikuma iesniedzēja nenoliedz, ka tiesiskās paļāvības princips neizslēdz valsts iespēju grozīt pastāvošo regulējumu, tomēr apgalvo, ka esot paļāvusies uz spēkā esošajiem tiesību aktiem, kas tai paredzējuši tiesības saņemt ienākumus no saražotās elektroenerģijas pārdošanas obligātā iepirkuma ietvaros tādā konkrētai formulai atbilstošā apmērā, kas ir tieši atkarīgs no dabasgāzes cenas.

Ministru kabinets ir grozījis Noteikumos Nr. 221 ietvertu regulējumu, nosakot fiksētu mainīgās komponentes maksimālo robežvērtību formulā, pēc kuras tiek aprēķināta koģenerācijas stacijām maksājamā cena par saražoto un obligātā iepirkuma ietvaros pārdoto elektroenerģiju.

Piemērojot tiesiskās paļāvības principu, nozīme ir tam, vai personas paļaušanās uz tiesību normu ir likumīga, pamatota un saprātīga, kā arī tam, vai tiesiskais regulējums pēc savas būtības ir pietiekami noteikts un nemainīgs, lai tam varētu uzticēties (*sk. Satversmes tiesas 2002. gada 19. marta sprieduma lietā Nr. 2001-12-01 secinājumu daļas 3.2. punktu un 2006. gada 8. novembra sprieduma lietā Nr. 2006-04-01 21. punktu*).

Pieteikuma iesniedzēja savu darbību uzsākusi pirms Elektroenerģijas tirgus likuma spēkā stāšanās. Šā likuma sākotnējās redakcijas 28. panta ceturrtā daļa noteica, ka ražotāji, kuru koģenerācijas stacijas uzsākušas elektroenerģijas ražošanu pirms šā likuma stāšanās spēkā un kuri nav izmantojuši šā panta trešajā daļā noteiktās tiesības, pārdod elektroenerģiju publiskajam tirgotājam atbilstoši tiem nosacījumiem par darbības režīmu, atbalsta termiņiem un cenu, kādi uz šīm elektrostacijām attiecās šā likuma spēkā stāšanās brīdī. Ievērojot šo tiesību normu, Pieteikuma iesniedzēja līdz 2007. gada 16. septembrim pārdeva saražoto

elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros par divkāršu elektroenerģijas realizācijas vidējo tarifu, kura aprēķins vēsturiski tika balstīts uz datiem par vienīgā elektroenerģijas tirgotāja (akciju sabiedrība „Latvenergo”) tarifiem, kas attiecās uz visiem lietotājiem. Šis aprēķins nebija tieši saistīts ar dabasgāzes tirdzniecības cenu.

Pieteikuma iesniedzēja būtiskāko daļu no investīcijām koģenerācijas stacijā izdarījusi tieši 1999.–2001. gadā, proti, laikā, kad tā uzsāka savu darbību (*sk. lietas materiālu 1. sēj. 6. lpp.*). Sākotnēji Pieteikuma iesniedzēja saražoto elektroenerģiju pārdeva obligātā iepirkuma ietvaros par tarifu, kura noteikšanas kārtība nebija tieši atkarīga no dabasgāzes tirdzniecības cenas. Obligātā iepirkuma ietvaros pārdodamās elektroenerģijas cenas piesaiste Regulatora apstiprinātajam dabasgāzes tirdzniecības gala tarifam tika ieviesta kopš 2006. gada 11. novembra ar Noteikumiem Nr. 921 (*sk. arī Regulatora viedokli lietas materiālu 1. sēj. 177. un 178. lpp.*).

Apstrīdētā norma Pieteikuma iesniedzējas norādīto obligātā iepirkuma ietvaros pārdodamās elektroenerģijas cenas proporcionalitāti ar dabasgāzes cenu var ietekmēt vienīgi tādā gadījumā, ja Regulatora apstiprinātais dabasgāzes tirdzniecības gala tarifs pārsniedz apstrīdētajā normā noteikto summu. Tomēr arī apstrīdētā norma minēto proporcionalitāti saglabā – tikai ar konkrētu nosacījumu.

Līdz ar to apstrīdētā norma neierobežo tiesības uz īpašumu un Pieteikuma iesniedzējai nevarēja rasties tiesiskā paļāvība uz laika ziņā neierobežotu obligātā iepirkuma ietvaros pārdodamās elektroenerģijas cenas nemainīgu proporcionalitāti dabasgāzes cenai.

13. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 11. punktu persona pieteikumu par Satversmes tiesas likuma 16. panta 3. punktā paredzētās lietas ierosināšanu var iesniegt tai noteikto pamattiesību aizskāruma gadījumā, tas ir, kā konstitucionālo sūdzību. Minētā likuma 19.² panta pirmā daļa nosaka: „Konstitucionālo sūdzību (pieteikumu) Satversmes tiesai var iesniegt ikviens persona, kura uzskata, ka tai Satversmē noteiktās pamattiesības aizskar tiesību norma, kas neatbilst augstāka juridiska spēka tiesību normai.” Savukārt

saskaņā ar šā panta sestās daļas 1. punktu konstitucionālajā sūdzībā jāpamato tas, ka ir aizskartas Satversmē noteiktās pieteikuma iesniedzēja pamattiesības.

Satversmes tiesa ir norādījusi, ka saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmo daļu un sestās daļas 1. punktu konstitucionālās sūdzības gadījumā ir svarīgi noskaidrot, vai tiešām ir aizskartas pieteikuma iesniedzējam Satversmē noteiktās pamattiesības (*sk. Satversmes tiesas 2009. gada 15. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2008-36-01 9. punktu*).

Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmās daļas 3. punkts paredz, ka tiesvedību lietā var izbeigt līdz sprieduma pasludināšanai ar Satversmes tiesas lēmumu, ja Satversmes tiesa konstatē, ka lēmums par lietas ierosināšanu neatbilst šā likuma 20. panta piektās daļas prasībām. Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 3. punktā kā viens no tiesvedības izbeigšanas pamatiem minēta pieteikuma neatbilstība Satversmes tiesas likuma 19.² panta prasībām.

Izskatot iesniegto konstitucionālo sūdzību un lemjot par lietas ierosināšanu, tiek vērtēta sūdzības atbilstība Satversmes tiesas likuma prasībām, pārlicinoties, vai pieteikuma iesniedzējs ir sniedzis savu pamattiesību aizskāruma pamatojumu. Savukārt lietas izskatīšanas gaitā tiesa pārbauda aizskāruma esamību, ņemot vērā lietā apkopotos materiālus un viedokļus (*sk. Satversmes tiesas 2012. gada 8. novembra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2012-04-03 18. punktu*).

Satversmes tiesa šā lēmuma 12. punktā secināja, ka Pieteikuma iesniedzējai Satversmē noteiktās pamattiesības nav ierobežotas.

Tādējādi tiesvedība pēc Pieteikuma iesniedzējas konstitucionālās sūdzības ierosinātajā lietā prasījuma daļā par apstrīdētās normas atbilstību Satversmes 1. un 105. pantam ir izbeidzama.

14. Pieteikumā lūgts izvērtēt apstrīdētās normas atbilstību arī Elektroenerģijas tirgus likuma 28. panta otrajai daļai.

Persona pieteikumu Satversmes tiesā var iesniegt vienīgi tai Satversmē noteikto pamattiesību aizskāruma gadījumā. Ja Satversmes tiesa, izskatot lietu, kas ierosināta pēc konstitucionālās sūdzības, konstatē, ka Satversmē noteikto

pamattiesību aizskārums nav, tā nevar vērtēt prasījumu arī tā pakārtotajā daļā par apstrīdētās normas atbilstību likumā noteiktajam pilnvarojumam (*sk. Satversmes tiesas 2012. gada 8. novembra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2012-04-03 18. punktu*).

Tātad arī šajā prasījuma daļā tiesvedība ir izbeidzama.

Ņemot vērā minēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmās daļas 3. un 6. punktu,

Satversmes tiesa nolēma:

izbeigt tiesvedību lietā „Par Ministru kabineta 2009. gada 10. marta noteikumu Nr. 221 „Noteikumi par elektroenerģijas ražošanu un cenu noteikšanu, ražojot elektroenerģiju koģenerācijā” 54.¹ punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. un 105. pantam un Elektroenerģijas tirgus likuma 28. panta otrajai daļai”.

Lēmums nav pārsūdzams.

Tiesas sēdes priekšsēdētājs

Aldis Laviņš